

velle quod est optimum et convenientissimum, intelligitur non ex parte rerum quas vult, sed ex parte ipsius Dei, quia semper prudentissime ac decentissime operatur. (Vide Waldens., lib. 2 Doct., c. 21; Hugo Vict., libr. 1 de Sacrament., p. 2, cap. 22; Mag., in 1, d. 44, et ibi Doctores; D. Thom., 1 p., quæst. 23.)

Vera expositio.

9. Superest ut concludamus sensum verborum Pauli esse, Deum operari omnia secundum consilium voluntatis, id est secundum consilium sibi beneplacitum, seu voluntate sua acceptatum. Est enim frequens modus loquendi Scripturæ, juxta phrasim hebraicam, ut loco adjectivi addatur aliud substantivum in genitivo casu, ut ad Coloss. 1: *Et transtulit in regnum Filii dilectionis suæ*, id est, sibi dilectissimi. Sic ergo opinor in præsentis dixisse: *Secundum consilium voluntatis*, id est, secundum consilium sibi voluntarium, seu voluntate sua ad beneplacitum acceptatum. Et juxta hanc interpretationem optime declarat Paulus, in eo quod dixerat sorte nos esse vocatos, non indicari imperfectionem casus et contingentiae, quia summo consilio factum est; sed excludi rationem et causam ex parte nostra, ob quam sic vocati simus, quia consilium illud solo Dei arbitrio consummatum est; ac propterea semper, in eo capite et aliis similibus, conjungit Paulus cum divina scientia et prædestinatione propositum voluntatis, quia ex hoc pendet omnis determinatio divinorum operum. Idemque constituit quodammodo divinam scientiam in ratione scientiæ practicæ, seu approbationis, ut Theologi loquuntur. Atque hoc modo a consilio et voluntate divina operationes Dei proficiscuntur. Atque hæc expositio, licet sub hac verborum forma ab expositoribus non tradatur, est consentanea Hieronymo et D. Thomæ, quos supra citavi, et Chrysostomo, homil. 2 ad Ephes., et aliis expositoribus, quatenus his verbis significari aiunt rationabilem ac liberam esse in suis operibus divinam voluntatem.

SECTIO II.

QUÆ FIDEI VERITATES AUT THEOLOGICÆ CONCLUSIONES EX PRÆDICTA SENTENTIA ELICIANTUR.

1. Quanquam, ut dixi, in prædictis verbis Pauli, sic intellectis, multa principia fidei fun-

dari possint, et variæ quæstiones et conclusiones Theologicæ ex eisdem possint sufficienter certitudine definiri, quæ ad divinam scientiam, voluntatem ac potentiam pertinent, quia vero omnia nunc persequi non possumus, et præcipua intentio nostra est dicere de libertate divinæ voluntatis, ideo cætera omnia in sectione hac breviter indicabimus.

2. *Deum per intellectum operari.* — Itaque ex his verbis habemus primo, quidquid Deus extra se operatur, per intellectum et rationem operari. Ita colligunt ex his verbis Chrysostomus, Hieronymus, D. Thomas, et cæteri omnes expositores, quia verbum illud, *secundum consilium*, hanc vim habet, scilicet, quod divina opera plena sunt ratione et sapientia, quam, ut Sapiens dixit, *effudit Deus super omnia opera sua*, Ecclesiast. 1. Hæc tamen veritas, nimirum, quod Deus omnia per intellectum operetur, non solum fide constat, sed etiam ratione naturali cognosci potest, eamque fere omnes Philosophi cognoverunt. Est tamen quædam notanda differentia, quod illi ad summum cognoverunt Deum operantem per intellectum, ut artificem præconciptem in se rationes omnium, quæ per suam facultatem operatur. De consilio autem divino vix quidpiam locuti sunt, quia consilium proprium est ejus qui sua potestate aut arte libere utitur. Hunc autem usum liberum vix potuerunt Philosophi conjungere cum divina immutabilitate. Et ideo potius de illa loquuntur ut ex necessitate, aut naturæ impetu operante, quam ex consilio, voluntate et deliberatione. In quo errore multi putant versatum fuisse Aristotelem. Sed de hoc alibi. Paulus autem, supponens id quod notissimum erat, nimirum, divinam sapientiam omnium rerum esse artificem, ut etiam dicitur Sapient. 7, id quod occultius erat, et ad causam maxime pertinebat, de qua tractabat, docuit, scilicet, Deum in suis operibus non naturali necessitate, sed certo consilio et ratione duci, non quatenus consilium mutationem vel inquisitionem in nobis includit, sed quatenus claro et certo judicio proponit id quod agendum est, aut agere oporteat.

3. *Deum esse omnipotentem.* — Secundo colligitur ex dictis verbis Pauli, Deum in suis operibus summa uti potestate, quam omnipotentiam appellamus. Sic colligit D. Hieronymus in eundem locum dicens: *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ, quod scilicet et ratione plena sint, et potestate*

facientis. Nos homines plerumque volumus facere consilio, sed nequaquam voluntatem sequitur effectus; illi autem nullus resistere potest, quia omnia quæcumque voluit, fecit. Psal. 134. Hoc ipsum significavit ibi Theodoretus, dicens: *Cum nos ab initio prædestinasset, ad hanc sortem elegit, qui quæcumque vult facit.* Clarius vero D. Thomas in eum locum adducens illud Isai. 46: *Consilium meum stabit, et omnis voluntas mea fiet*, juxta quam interpretationem illa distributio Pauli: *Qui operatur omnia*, non tantum accommoda, ut dialectico more loquar, sed est absoluta, ita ut non tantum sit sensus: Omnia quæ operatur, ex consilio operatur; quod etiam facit homo prudens, vel perfectiori modo angelus; sed sensus sit, Deum, omnia quæ secundum consilium voluntatis suæ statuit et decernit, efficaciter ac potenter operari. Et sine dubio hic est sensus Pauli, tum propter rationem insinuatam, quod hanc proprietatem tribuit Deo, tum singulariorem excellentiam ejus; tum etiam quia contextus et intentio Pauli hoc requirit, cum illa verba interponat ad reddendam rationem ob quam Deus pro sua voluntate prædestinat quem vult, et pro sua potestate efficaciter vocat, et auxiliatur in laudem gloriæ et gratiæ suæ.

Potentia et operatio quomodo a consilio et voluntate distincta.

4. Hic vero statim occurrebat Theologica quæstio, quomodo in Deo distinguantur illa tria, quæ in his verbis Paulus numerat, operatio, consilium et voluntas. Et major quæstio est de potentia operandi, nam operatio ipsa rerum ad extra, sententia mea, in rebus factis est, non in ipso Deo; unde non tantum ratione, sed re ipsa differt a consilio et voluntate, tanquam res quædam, vel modus creatus, ab increata re, et tanquam quid temporale ab æternis; operatio enim temporalis est, consilium autem et voluntas æterna. Unde (quod notandum est) hæc tria respondent illis tribus, quæ in verbis proxime præcedentibus Paulus posuerat, dicens: *In quo et sorte vocati sumus, prædestinati secundum propositum ejus, etc.* Nam vocatio respondet operationi, prædestinatio consilio, propositum voluntati. Unde prædestinatio et propositum æterna sunt, vocatio autem temporalis est, et in nobis existens. Quapropter, sicut vocatio reipsa distinguitur a prædestina-

tione et proposito, ita operatio a consilio et scientia. Scio multos distinguere de operatione divina active et passive sumpta, et posteriori modo fateri esse in creatura, priori autem esse in Deo, nihilque aliud esse nisi ejus voluntatem seu volitionem. Tamen, quod dixi est verum in philosophico rigore, et est etiam magis consentaneum illis verbis Pauli, qui de operatione Dei activa loquitur, et a consilio et voluntate procedere significat. Itaque de hac re nulla est difficultas, neque etiam de distinctione inter consilium et voluntatem; nam ex dictis in priori expositione constat hæc aliquo modo distingui. Ex generali autem doctrina de divinis attributis constat non distingui re, aut actu in re ipsa, sed ratione, ut aiunt, ratiocinata, id est, cum aliquo fundamento in re. De potentia item operandi eadem ratione constat non distingui actu in re a scientia et voluntate. An vero ratione ab illis distinguatur inter Theologos controversum est. Sed, quoniam ad alia properamus, id nunc omitemus.

Breviter tamen mea sententia est, quam etiam D. Thomæ esse opinor, in 1 part., q. 19, art. 4, ad 4, et quæst. 25, art. 1, ad 4, et Hugonis Victor., lib. 1 de Sacrament., part. 2, per totam, potentiam ratione distingui a scientia et voluntate, non minus, quam scientiam et voluntatem inter se; esseque immediatius principium externæ actionis, sive executionis, quam sit scientia vel voluntas; quia in ordine ad diversum actum illam concipimus, et nos potentias per ordinem ad actus distinguere solemus. Nec vero hoc quidquam obest omnipotentiae voluntatis divinæ, tum quia, si secundum rem loquamur, ideo est omnipotens, quia secundum rem est ipsa omnipotentia; secundum rationem autem, et modo nostro loquendi, ideo est omnipotens, quia potentiam habet, qua quidquid vult, efficaciter exequatur. Atque ita etiam loquitur Scriptura, Sapient. 12, dicens: *Subest tibi, cum volueris, posse.*

Deum voluntarie omnia operari.

5. Tertio colligitur ex verbis Pauli, Deum omnino voluntarie facere quidquid extra se operatur, hoc enim verba ipsa præ se ferunt. Et constat etiam ex ratione voluntarii ab Aristotele tradita, 3 Ethicor., cap. 1, et a D. Thoma, Damasceno, Gregorio Niss., et omnibus, scilicet, voluntarium esse quod est ab

interno principio seu appetitu, media cognitione; quod voluntarium tunc perfectum est, quando cognitio est perfecta, id est, rationalis seu intellectualis. Cum ergo Deus secundum consilium voluntatis omnia operetur, sine dubio perfecte voluntarie omnia operatur. (D. Thom. 1. 2, quæst. 6, ubi alios Patres refert.)

6. *An Deus omnino voluntarie infligat pœnas.* — Hic vero occurrebant statim duæ difficultates, quæ brevi tempore pro dignitate tractari non possunt; earum tamen resolutionem breviter indicare, neque erit injucundum, neque ab instituto alienum. Una est de malis pœnæ; nam, licet verum sit Deum simpliciter velle hæc mala, et facere, juxta illud Amos 3: *Si erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit*, et consequenter etiam constet Deum hæc facere voluntarie, nihilominus adhuc difficultatem habet, quomodo perfecte voluntarie ea efficiat. Illud enim perfecte voluntarium est quod non habet involuntarium admistum, sicut est perfecte calidum quod nihil frigoris permistum habet. Deus autem ita vult hæc mala, ut secundum aliam quamdam voluntatem sint ei involuntaria; non ergo perfecte voluntarie illa operatur; sicut qui potionem amaram sumit, licet volens sumat, eo quod aliter non possit salutem comparare, tamen imperfecte voluntarie sumit, quia displicet illi, et nollet sumere. Ita vero se habet Deus cum punit seu damnat peccatorem; nam displicet illi illa damnatio, et vellet, si ratio justitiæ id pateretur, illum non damnare, juxta illud, 1 ad Tim. 1: *Vult omnes homines salvos fieri*; non ergo perfecte voluntarie Deus hæc vult, sed quasi coactus et invitus. Atque hoc modo se habere Deum in hujusmodi operibus significari videtur in illis modis loquendi Scripturæ, Gen. 6: *Tactus dolore cordis intrinsecus: Delebo, inquit, hominem quem formavi*; Isai. 1: *Heu, consolor super hostibus meis*. Ubi Hieronymus optime exponit, dicens significare Deum, his loquendi modis, quasi coactum et invitum punire peccatores.

7. *An Deus operetur malum culpæ secundum consilium voluntatis suæ.* — Altera difficultas est de malo culpæ, seu de actu malo, quem suo etiam modo Deus operatur, cum nihil esse possit absque influxu Dei, et tamen dicere non possumus Deum voluntarie, et præsertim perfecte, illum operari, quia illum odio habet, et desiderat ut non fiat. Unde absolute dici solet esse contra voluntatem Dei;

quapropter etiam videtur hoc opus non esse secundum consilium voluntatis Dei, cum maxime repugnet et consilii et præceptis ejus.

Sitne in divina voluntate actus inefficax.

8. Prior difficultas expediri facile potest, si vera esset aliquorum Theologorum opinio, qui negant esse in divina voluntate aliquem verum et proprium actum, qui sit inefficax, quem in voluntate nostra velleitatem vel simplicem complacentiam appellamus, quia talis actus videtur quamdam imperfectionem involvere, scilicet inefficaciam et repugnantiam cum absoluta voluntate, et desiderium quoddam rei non obtinendæ, quod ex se contristat et affligit animum. Atque hanc sententiam habuisse videtur Augustinus, quem imitati sunt Prosper, Fulgentius, Beda et Anselmus, qui, non agnoscentes hunc actum in voluntate Dei, generalem illam locutionem Pauli: *Deus vult omnes homines salvos fieri*, per distributionem accommodam, vel incompletam (quam vocant pro generibus singulorum) ad solos prædestinatos restringunt; quam etiam sententiam nonnulli ex Scholasticis secuti sunt. Quo supposito, facile respondemus Deum, quicquid operatur, ita perfecte voluntarie operari, ut nihil involuntarii admistum habeat; quia in voluntate sua nullum habet actum vel simpliciter vel secundum quid repugnantem tali operi. Atque ita, cum vult infligere malum pœnæ, simpliciter id vult, et nullo modo non vult, neque nollet. Quando autem hoc attribuitur Deo, quod nolens aut dolens faciat, sicut verbum dolendi absque ulla controversia metaphoricum est, ita intelligi debet verbum nolendi; significatur autem per illam metaphoram Deum, quod in se est, paratum esse ad id nolum, tantumque id velle quia peccata hominum ita exigunt; illis tamen suppositis, absolute et omni ratione id vult. (August., in Ench., c. 79 et 103, et de Corrept. et Grat., c. 15; Prosp., ad cap. Gall., cap. 8; Fulg., de Incarn. et grat., c. 31; Bed., Ansel. et Cajet. in Paul.; Alens., 1 p., q. 36, memb. 2; Bonavent., in 1, d. 46, artic. 1. q. 1; ibi Scot. et Mag., quæst. un.; Mars., in 1, q. 15, art. 1; Dried., lib. de Conc. præsc. et lib. arb., 1 p., c. 4, ad 2.)

9. *Rejicitur prædicta opinio, et locus Pauli 1 ad Tim. 2 elucidatur.* — At enim dicta sententia, in qua hæc responsio fundatur, firma

non est; neque admodum consentanea illis verbis Pauli, 1 ad Timoth. 2: *Qui vult omnes homines salvos fieri*, in quibus certe non de metaphorica, sed de propria voluntate Apostolus loquitur, ut etiam Augustinus, et reliqui qui eum sequuntur, supponunt. Et merito, tum propter rationem generalem, quia non est metaphorico sensu utendum, ubi necessarium non est; tum etiam propter specialem circumstantiam loci, qui illam non patitur, cum Paulus illam Dei voluntatem erga omnes homines nobis proponat, ut eam imitemur, et pro omnibus oremus. Et hinc etiam constat distributionem illam non recte restringi ad prædestinatos, vel ad status seu genera hominum, quia altera distributio, qua Paulus ait: *Obsecro fieri obsecrationes, orationes, etc., pro omnibus hominibus*, nullam similem restrictionem patitur, et manifeste Paulus eas æquiparat. Igitur, juxta sententiam Pauli, habet Deus veram et propriam aliquam voluntatem, qua vult omnes homines salvos fieri, quæ, cum talis non sit, ut in omnibus habeat effectum, non potest esse efficax; est ergo simplex complacentia. Atque ita locum illum intellexisse videtur Chrysostomus ibi, homil. 7, dicens: *Imitare Deum tuum; si omnes ille vult salvos fieri, merito pro omnibus oportet orare; si omnes ille salvos fieri cupit, illius et tu concorda voluntati*; subditque inferius hoc modo induxisse nos Paulum ad orandum pro gentilibus, et pro hæreticis, et pro omnibus hominibus, et illorum salutem desiderare: *Quia per hoc illi evadimus similes, dum quæ ipse vult eadem volumus*. Qui propterea, homil. 1 ad Ephes., ait, *Deum valde cupere et valde desiderare nostram salutem, etiam eorum hominum quos propter peccatum damnat*. Circa quos distinguit in Deo duplicem voluntatem: unam vocat primam, aliam secundam, et per priorem ait velle illorum salutem propter suam bonitatem, per posteriorem autem velle eos damnare propter eorum peccata. Quam distinctionem imitatur Damascenus, lib. 2 de Fide, cap. 29, dicens Deum primaria voluntate velle omnes salvare; secundaria vero, quæ ex nostra causa est, velle malos punire. Cui etiam sententiæ consonant illa verba Pauli, 1 ad Thess. 4: *Hæc est enim voluntas Dei sanctificatio vestra*, quæ non ad prædestinatos, sed ad totum populum Christianum scribebat. Idem Damascenus, l. cont. Manich. Prosper, lib. 2 de Vocat. gent., cap. 19 et 25, alias 7 et 8, prædicta verba Pauli ad Timoth.

2, de omnibus hominibus simpliciter intelligit, dicens, ex universalibus Dei beneficiis constare Deum velle, semperque voluisse omnes salvare. Idem habet in resp. 2 ad object. Vincent. Denique hæc etiam est communis expositio Ambrosii, Theophylacti, Oecumenii, et aliorum, 1 ad Timoth. 2; Chrysostomi, Theophylacti, et aliorum, in illud Joan. 1: *Qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. Tandem D. Thomas, 1 part., quæst. 19, artic. 6, ad 1, expositionem Damasceni et Chrysostomi circa verba Pauli, 1 ad Timot. 2, magis probare videtur, quam etiam alii Theologi sequuntur.

10. *Durand., in 1, dist. 47, q. 1; Carthus., d. 46, q. 1; Soto, ad Roman. 9; Cordub., l. 1 Questionar., q. 56; Camerach., in dialog. Cath., c. 6, § 1.* — Est igitur in Deo, non metaphorice, sed vere et proprie voluntas salvandi eos quos in æternum vult punire; ergo, cum hæc posterior voluntas habeat effectum, et non illa, necesse est ut posterior sit absoluta et efficax, prior vero conditionata, seu per simplicem tantum affectum. Neque hoc est ullum inconueniens, quandoquidem utrumque objectum bonum est in ordine ad diversas virtutes; nam salus et beatitudo hominum per se amabilis est, et in Dei gloriam cedens; et ad charitatem et misericordiam pertinet, ut Deus velit illam, quantum est ex se, ut loquitur Chrysostomus, homil. 7 in Joan.; punire autem peccata pertinet ad justitiam; et ideo etiam amabile est, non tamen per se et absolute, sed ex suppositione peccati; ergo utrumque affectum simul habet Deus eo modo quo simul haberi potest; non potest autem utrumque esse efficax in ordine ad idem objectum, quia involvitur repugnantia; ergo quando voluntas inferendi pœnam æternam est efficax, manet nihilominus in Deo simplex affectus dandi gloriam eidem cui vult dare pœnam. Quod etiam effectus ipsi manifestant, nam Deus præbet tali homini sufficientia auxilia, quibus, si velit, pœnam evadat et salutem consequatur; ergo signum est habere Deum verum et proprium affectum, et, ut more nostro loquamur, desiderium ut talis homo non damnatur. Dicunt aliqui Deum quidem velle illum finem in mediis, et non in seipso. Sed contra, nam vere Deus vult dare illa media propter illum finem in se, alioqui nec vellet media ut media, neque ex propria intentione ordinaret ea in talem finem. Sicut etiam vult dare Deum homini voluntatem et concursus sufficientem ad actum peccati, et tamen

non vult dare illa propter actum peccati, ut certissimum est; cum enim vult Deus dare possibilitatem peccandi, nullo modo habet pro fine proximo ipsum peccatum, seu actum peccaminosum, sed potius habet pro fine meritum, quod esse potest in victoria peccati, non committendo illud, licet quis posset; ergo, ut Deus det potestatem aliquid agendi propter aliquem effectum, non satis est ut velit dare ipsam potestatem, nisi id velit ex proprio affectu ad talem effectum, ordinando ad illum potestatem et auxilia, sicut ad finem; ergo hoc modo vult Deus dare sufficientia auxilia ad salutem, etiam iis qui non salvantur; ergo habet aliquam propriam voluntatem circa eorum salutem.

An Deus aliquid operetur voluntarie simpliciter, et involuntarie secundum quid.

11. Ad difficultatem ergo positam, concedo, circa malum pœnæ, præsertim circa id quod medicina non est, sed pura vindicta, et pœna inimici, ut Scriptura loquitur, ita se gerere Deum, ut, licet absolute et efficaciter velit tale malum inferre alicui, nihilominus simul habeat affectum simplicem dandi bonum illi malo contrarium. Sicut justus iudex efficaciter vult punire hominem, cui, quantum est in se, vellet potius benefacere. Neque enim talis affectus simplex ullam includit imperfectionem, nam in objecto et ordine suo est perfectissimus; et, quod non sit efficax, non est ex impotentia Dei, sed ex libertate et summa sapientia; et ideo, cum illi non sit debita major efficacitas, licet illam non habeat, non propterea imperfectus est. Neque etiam est superfluum; tum quia est per se bonus, et hoc satis est; tum etiam quia expedit ut divina voluntas circa nullum objectum per se amabile sit quasi suspensa, et absque ullo affectu; et ideo ubi non vult habere efficacem affectum, habet saltem simplicem; tum denique quia est necessarius, ut vere ac proprie Deus dicatur intendere talem finem, et habere beneplacitum, quantum est ex ipso, et propter illum velle media quæ ad illum ordinantur. Neque illa veluti repugnantia affectuum divinæ perfectioni repugnat; tum quia illa non est vere repugnantia, quia, licet versentur circa eandem rem, tamen sub diversis rationibus; tum etiam quia uterque actus est ex perfectissimo consilio et deliberatione voluntatis, unde uterque est

in finem in suo ordine, et neuter alterum ullo modo impedit. Quod etiam in simili docere solent Theologi de voluntate humana Christi, quatenus ut ratio efficaciter volebat mortem, quam ut natura ineffaciter refugiebat, absque ulla propria repugnantia actuum; quia non nisi cum perfecto dominio et ordine utrumque exercebat; multo ergo magis id dicendum est de divina voluntate.

12. *Quid tenendum sit quoad modum loquendi.*—Quod vero spectat ad illum modum loquendi, an dicendum sit Deum habere in huiusmodi opere affectum voluntarium simpliciter, admisto involuntario secundum quid, ad modum loquendi spectat. Et quidem locutiones Scripturæ in priori difficultate adductæ ita indicare videntur, nam, licet simpliciter sint metaphoricæ, quatenus dolorem vel pœnitentiam Deo attribuunt, tamen per eam metaphoram indicant Deo aliquo modo esse involuntarios huiusmodi effectus. Item mors Christi fuit illi involuntaria secundum quid propter simplicem affectum quo illam fugiebat. Item peccatum, quod est causa illius pœnæ, simpliciter est involuntarium Deo, non solum quia est contrarium voluntati signi, ut quidam putant; sed etiam quia vero ac proprio odio Deus abominatur peccatum, quod illi maxime displicet. Item, quia hoc involuntarium secundum quid non est in Deo ex impotentia, sicut solet esse in hominibus, in quibus propterea imperfectionem dicit, sed est ex summa sapientia et perfecta libertate. Denique tale involuntarium secundum quid, non excludit voluntarium simpliciter, et ita non repugnat præsentis testimonio Pauli, quod nunc tractamus; nam etiam in hominibus non excluditur voluntarium simpliciter, ob admisionem involuntarii secundum quid, per simplicem affectum circa objectum materialiter diversum, ut constat ex D. Thoma 1. 2, quæst. 6, art. 5 et 6, sic exponente Philosophum, l. 3 Ethicor., cap. tertio. Quo fit ut huiusmodi voluntarium in hominibus sufficiat, et ad peccandum mortaliter, et ad præstandum simpliciter absolutum et efficacem consensum. Unde est etiam probabilis illa sententia, quæ generatim affirmat huiusmodi voluntarium ex natura rei sufficere ad valorem cujuscumque contractus vel actionis humanæ, nisi aliunde, scilicet, vel humano jure, vel ex alia peculiari ratione impediatur: sed de hoc alias. Itaque, licet Deus, dum peccatorem punit privando illum

æterna beatitudine, affectum habeat, et, si ita loqui licet, desiderium beatificandi illum, nihilominus secundum consilium voluntatis suæ voluntarie illud operatur, tum simpliciter, tum etiam perfectissime intensive, licet non extensive; quia actus, quo id vult, perfectissimus est in omnibus conditionibus ad voluntarium requisitis; nam est ex perfectissima cognitione, et omnino ab intrinseco, absque ulla extrinseca vi. Non est autem omnibus modis ille effectus voluntarius, id est comparatus ad omnem voluntatem Dei, tam antecedentem quam consequentem, et ideo dico non esse perfectissime extensive voluntarium; quod nihil repugnat perfectioni divinæ, quia opposita perfectio non est debita tali operi, imo neque illi proportionata.

13. Hinc vero dici tandem potest (et fortasse est aptior loquendi modus) tale opus non esse ullo modo involuntarium Deo cum proprietate loquendo, sed solum secundum metaphoram et analogiam ad nostras operationes vel actus. Quia, ut opus dicatur involuntarium etiam secundum quid, non satis est simplex affectus voluntatis ad objectum oppositum, sed necesse est ut intercedat aliqua extrinseca vis quæ impellat, vel aliquam necessitatem inferat ad aliquem ex illis affectibus, qui inter se pugnare videntur; et ex parte voluntatis intercedat impotentia evitandi seu evadendi alio modo vim illam; ut constat ex huiusmodi voluntario, quoties in nobis contingit. Item, quia sicut voluntarium esse debet ab intrinseco, ita involuntarium postulat ut sit aliquo modo ab extrinseco. In Deo autem illa duo locum non habent; quia neque ab extrinseco vis ei inferri potest, proprie loquendo, nec ex impotentia provenit quod huiusmodi voluntates habeat, sed ex se, et intrinseca perfectione utrumque habet affectum, et ideo dici non debet operari involuntarie, etiam secundum quid. Loquimur autem semper more nostro de illis actibus ac si essent plures, quia secundum rationem nostram illos distinguimus, ut eos explicare possimus, cum tamen actus divinæ voluntatis propter eminentiam suam utramque rationem uniter et simplicissime complectatur.

Opereturne Deus secundum consilium voluntatis suæ etiam in operibus liberi arbitrii humani?

14. *Explicatio prima.*—*Rejicitur.*—Ad alteram difficultatem, responderi posset Pau-

lum loqui de iis quæ per seipsum operatur, non vero de iis etiam, quæ operatur per alios, præsertim per voluntatem humanam. Possetque hoc confirmari ex verbis Hieronymi, in Comment. illius loci, dicentis: *Non quod omnia, quæ in mundo fiunt, Dei voluntate et consilio peragantur, alioquin et mala Deo poterunt imputari; sed quod universa quæ facit, consilio faciat et voluntate.* Sed nec verba Pauli, nec universalis efficacitas divinæ voluntatis illam limitationem admittit; Deus enim vere ac proprie operatur, non solum ea quæ per seipsum facit, sed etiam ea omnia quæ operantur creaturæ et humanæ voluntates, quatenus vera et realia opera sunt, quia in ea verius ac perfectius influit quam ipsæ causæ secundæ, et ideo de illo dicitur: *Omnia opera nostra operatus es in nobis, Domine* (Psal. 128), et illud: *Qui producit in montibus fœnum*, et similia. Cum igitur verba Pauli generalia sint, etiam hæc opera Dei comprehendunt; et ratio est evidens, quia hæc etiam opera non fiunt nisi Deo volente, neque ipse influit in illa nisi voluntarie. Et ad hunc ipsum voluntarium influxum non nisi summa sapientia et consilio determinatur. Quod etiam verum est de operibus peccatorum, quatenus a Deo fiunt, vel in ea Deus influit; nam quatenus est universalis provisor, sapienter iudicat expedire tales actus permittere, et ad illos concurrere, et justissime hoc ipsum vult. Oportet tamen in peccando distinguere aliquid quod a Deo fit, et aliquid quod ab ipso non fit; operatur enim Deus actum peccati, non malitiam ejus; et hoc est quod docuit Hieronymus, et ideo non dixit: *Aliquid facit Deus in mundo, et non secundum suum consilium et voluntatem; sed: Aliquid fit in mundo, quod tamen Deus non facit, scilicet peccatum, si tamen peccatum aliquid esse dicendum est, cum potius sit nihil, teste Augustino; vocatur tamen aliquid ad modum privationis, prout etiam dicitur fieri et esse.* Et tamen etiam sub ea ratione, licet peccatum non fiat ex consilio et voluntate Dei, non tamen fit sine ejus consilio et voluntate permittente ut hoc malum fiat. Sed de hac re, et in universum de consilio et voluntate disponente et operante in humanas voluntates et actus liberos earum, multa difficilia tractari possent, ad quæ nunc digredi non est necesse.

Deum velle omnia extra se ut media.

15. Quarto, principaliter infertur ex præ-